

Danske interesseorganisationer og EF

I. Indledning

Interesseorganisationerne har gennem de senere år tiltrukket sig stigende opmærksomhed i forbindelse med såvel formuleringen som implementeringen af den offentlige politik. De er ikke blot pressionsgrupper, der står uden for de politiske magtcentre, men tværtimod tætintegreret i samtlige den politiske beslutningsproces' faser. Hvis organisationerne presser på for at kunne deltage i beslutningsprocessen, presser de normalt ikke mod en mur, men snarere mod en åben dør!

Undersøgelser har vist, at selve den offentlige politik karakter og indhold er af afgørende betydning for, hvem der deltager i beslutningsprocessen og hvordan (se bl.a. Buksti, 1983a). Organisationsdeltagelsen varierer derfor fra politikområde til politikområde, og over tid. Den offentlige politik er i stadig udvikling, hvilket kræver en løbende tilpasning af organisationerne hertil, strukturmæssigt, aktivitetsmæssigt, og ressourcemæssigt. I jo højere grad organisationerne er i stand til at tilpasse sig denne udvikling - eller at kontrollere den, i jo højere grad er de i stand til at deltage i beslutningsprocessen og øve indflydelse på de politiske beslutninger.

Danmarks medlemskab af EF, samt EF-samarbejds og EF-politikens ud-

vikling, har derfor på en lang række områder haft betydning for danske interesseorganisationers udvikling strukturmæssigt, aktivitetsmæssigt og ressourcemæssigt. Samtidig har de danske interesseorganisationers placering i det danske politiske system haft betydning for deres optræden og strategi i forhold til de forskellige EF-organer på EF-niveau.

I det følgende skal der på denne baggrund gives et indblik i interessorganisationernes rolle i forhold til EF, dels som følge af det nationale niveaus dominerende placering i EF-samarbejdet, og dels som følge af segmenteringen og fragmenteringen af EF's beslutningsprocesser. Der ses i denne forbindelse især på de danske interesseorganisationers reaktion på EF-medlemskabet og aktiviteter i forhold til EF-politikken. Dette aspekt illustreres kort ved landbrugsorganisationernes optræden i relation til udviklingen i problemerne omkring EF's fælles landbrugs politik.

II. Interesseorganisationerne og den europæiske integration: Teori og praksis

For interesseorganisationer i almindelighed må interessen med hensyn til deres politiske aktivitet naturligt knytte sig til resultatet af denne aktivitet, og de må derfor antages at vælge den indflydelsesvej, der fører sikrest og simplest til målet. Dette betyder dog ikke nødvendigvis, at de vil koncentrere hele deres styrke om en

*Lektor ved
Århus Universitet*

enkelt indflydelseskanal. Der findes en hel vifte af muligheder, de fra tid til anden kan benytte sig af. Men deres aktiviteter vil samle sig omkring de steder, hvor de politiske beslutninger forberedes og tages. Flyttes beslutningscentrene, vil det føre til ændringer i organisationernes aktiviteter afhængig af de pågældende beslutningers vigtighed for organisationernes interesseområde.

Interesseorganisationerne indtager bl.a. af denne årsag en meget central plads i de såkaldte neo-funktionalistiske integrationsteorier, der især blev ført frem i slutningen af 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne (Haas 1958, 1964, Lindberg & Scheingold 1971). Disse teorier, der i væsentlig grad tog udgangspunkt i EF's dannelse og første udvikling, forudså en dynamisk udvikling med en stadig fremadskridende integrationsproces. Integration på et område ville medføre en »spill-over«-effekt, så integrationen ville brede sig til andre områder. I denne proces antoges interesseorganisationerne at koncentrere flere og flere ressourcer på EF-plan i forhold til EF-organerne. Der ville blive dannet interesseorganisationer på EF-plan, og disse organisationer antoges at ville indgå som allierede med EF-Kommissionen mod Ministerrådet. Interesseorganisationernes loyalitet ville blive flyttet fra det nationale plan til det transnationale EF-plan. Sådan gik det imidlertid kun i begrænset udstrækning, og det er da også blevet fremhævet, at alliancen mellem EF-Kommissionen og Euroorganisationerne ikke nødvendigvis ville føre til en styrkelse af EF-planen på bekostning af det nationale plan, men at denne alliancen derimod blot ville betyde en teknokratisering og bureaukratisering af EF-politikken (Capraso 1974). Problemerne søges »afpolitiseret« gennem en teknificering, der kan vanskeliggøre de

politiske kontrolmekanismer.

Imidlertid er udviklingen i selve EF-samarbejdet ikke gået i retning af en stadig stærkere integration. Derimod har EF gennem de seneste ti år bevæget sig fra den ene krise til den anden dels på grund af den almindelige økonomiske krises påvirkning af medlemsstaternes situation og dels på grund af de stadigt stigende og på det seneste helt akutte problemer omkring EF's budget. Det nationale plans betydning i EF-samarbejdet er blevet mere og mere tydeligt. Forskellige nationale interesser har gang på gang blokeret EF's beslutningsprocesser, og der er ikke sket nogen overførsel af magtbeføjelser fra Ministerrådet til Kommissionen og kun i begrænset udstrækning til Parlamentet. Ministerrådet er fortsat det centrale beslutningstagende organ, hvilket indebærer, at de nationale regeringer og dermed de nationale bureaukratier og parlamenter fortsat er centrale aktører i EF-politikken (Taylor 1982).

De neo-funktionalistiske teorier er derfor ikke brugbare til analyser af interesseorganisationernes rolle i forhold til EF-politikken. Sådanne analyser må tage udgangspunkt i de nationale regeringers centrale rolle og i de forskellige nationale aktørers hjemlige forudsætninger. Man har talt om inter-governmentalisme og om en »domestic politics«-approach (Wallace et al. 1977, Bulmer 1983). Netop fordi der ikke er sket en afgørende overflytning af beslutningsbeføjelser til EF-organerne, er der heller ikke sket en afgørende ændring i organisationernes indflydelsesstrategi. Men jo mere politik, der besluttet på EF-plan, jo mere interesseorganisationsaktivitet i den form, man kender det fra det nationale plan, vil der foregå på EF-plan. Det er f.eks. tilfældet på landbrugspolitikens område.

Beslutningerne træffes altså i Minister-

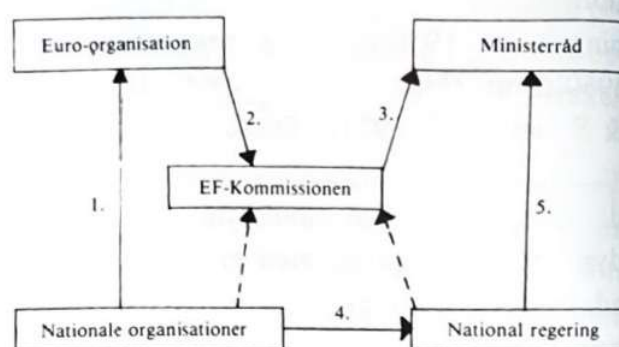
rådet, og indflydelse må finde sted gennem påvirkning af de nationale ministre gennem anvendelse af de traditionelle kanaler for indflydelse på det nationale plan. Men eftersom beslutningerne forbedres af EF-Kommissionen, må organisationerne også arbejde på EF-plan, idet det for en hvilken som helst interesseorganisation er vigtigt at kunne påvirke de politiske beslutninger i forberedelsesfasen så tidligt som muligt. Derfor satser de nationale interesseorganisationer ressourcer på aktiviteter på EF-plan dels i samarbejde med andre EF-landes tilsvarende organisationer og dels selvstændigt. Men aktiviteten på EF-plan kan have to formål: dels kan man søge indflydelse og dels kan man søge informationer til anvendelse idet nationale samspil med politiske og administrative myndigheder.

Interesseorganisationerne har altså to veje til at øve indflydelse på EF-politikken, og disse veje kan fra situation til situation have forskellig prioritet afhængig af de pågældende organisationers position i den nationale politiske beslutningsproces, der gennemslagskraft heri, og de nationale systemers evne til at løse problemer af interesse for de pågældende organisationer (Averyt 1977; Buksti 1980a, 1983 b).

Disse indflydelsesveje kan skitseres som vist i figur 1.

Det er imidlertid ikke uden problemer at anvende dette skema i en konkret analyse af interesseorganisationernes indflydelse på EF-politikken. Det afgørende er i denne forbindelse atter det nationale niveau, og her især forholdet mellem de nationale organisationer og den nationale regering. Spørgsmålet er, om man faktisk vil være i stand til at påvise en indflydelse fra organisationernes side på regeringens politik. Det vil man i en række tilfælde, men hvad skal man gøre i de situationer,

hvor de nationale interesser i forhold til EF's politik er så klare, at regering og organisationer på forhånd er enige? Såvel regering som organisationer optræder i så fald som repræsentanter for disse nationale interesser i forhold til henholdsvis andre landes regeringer i Ministerrådet og i forhold til andre landes interesseorganisationer i f.eks. Euro-organisationernes kompetente organer, hvor den interne diskussion i sådanne situationer kan komme til at minde om Ministerrådets.

Figur 1. Interesseorganisationernes væsentligste indflydelsesveje i EF's beslutningsproces.

De nationale interesser - bredt forstået - er stærke elementer såvel for regeringerne som for organisationerne, samtidig med at der er tale om et dynamisk samspil mellem medlemslandenes situation og udviklingen i EF-politikken. EF-politikken påvirkes af medlemsstaternes problemer, men medlemsstaternes problemer påvirkes også af EF-politikken. De nationale forudsætninger vil være af afgørende betydning for de nationale aktørers optræden på EF-plan, men EF-politikken vil også have en betydning for samspillet mellem aktørerne på det nationale plan, f.eks. til løsning af nationale problemer. Derfor kan interesseorganisationernes rolle i forhold til EF ikke studeres løst fra disse organisationers nationale position og interesse-mæssige forudsætninger (Averyt 1978, Buksti 1980a).

Samtidig med at det nationale plans betydning i EF samarbejdet er blevet tydeliggjort gennem de senere års stigende problemer, har flere analyser af EF's beslutningsprocesser kunnet dokumentere, at der ligesom tilfældet er i de nationale beslutningsprocessere, er der på EF-plan tale om en stærkt fragmenteret og segmenteret beslutningsproces, d.v.s. at de forskellige politikområder udvikler sig efter deres egen dynamik, og at der til bestemt politikker knytter sig ganske bestemte politiske aktører, det være sig på EF-plan som på nationalt plan (Wallace et al. 1977, Rosenthal 1975). Beslutningsprocessen er specialiseret, og det fremmer specialiserede interesseorganisationers muligheder for at spille med. Landbrugspolitikken er igen et godt eksempel. Her passer EF-segmentet til de tilsvarende landbrugspolitiske segmenter i medlemslandene. Det er derimod i mindre grad tilfældet for det arbejdsmarkedspolitiske område, hvor EF's segmentering ikke på samme måde passer til det danske segment, hvilket skyldes den høje grad af selvregulering på det danske arbejdsmarked.

III. Danske interesseorganisationer og EF: Tilpasning og aktivitet

Ændringerne i den politiske beslutningsproces som følge af EF-medlemskabet førte til reaktioner fra de fleste betydende danske interessorganisationers side - kraftigere, jo mere de pågældende organisationer påvirkedes af EF-medlemskabet og EF-politikken.

Eftersom hovedhjørnestenen i EF-samarbejdet først og fremmest er den fælles landbrugspolitik, måtte EF-tilslutningen nødvendigvis føre til omfattende ændringer i landbrugsorganisationernes måde at

arbejde på. Landbrugspolitiske beslutninger, der tidligere var blevet truffet i København, flyttedes til Bruxelles, og som følge heraf måtte de danske landbrugsorganisationer indstille sine aktiviteter herpå.

Landbrugsorganisationerne, med undtagelse af husmandsforeningerne, var de første organiserede grupper i Danmark, der entydigt gik ind for dansk medlemskab af fællesmarkedet i forventning om, at en placering i dette marked ville indebære store økonomiske fordele for dansk landbrug - forventninger, der i det store og hele må siges at være blevet indfriet, efter medlemskabet er blevet en realitet. Hvad man måske overså i kampens hede var, at EF-medlemskabet ikke nødvendigvis løste alle landbrugets problemer og at nogle problemer måske ligefrem kunne blive øget efter medlemskabet.

Med EF-medlemskabet overførtes de væsentligste landbrugspolitiske beslutninger - i hvert fald dem, der vedrører landbrugets indtjening - til EF-institutionerne, og den landbrugspolitiske beslutningsproces i Danmark samt organisationernes placering heri ændredes fundamentalt. Landbrugsministeriet styrkedes kraftigt og organisationernes formelle indflydelse blev henlagt til et rådgivende udvalg i forbindelse med administrationen af EF's markedsordninger her i landet. Dette betød imidlertid ikke nødvendigvis en forringelse af landbrugets politiske indflydelse og politiske indflydelsesmuligheder, idet landbrugets økonomiske betydning i samfundet øgedes efter EF-medlemskabet, og specielt på grund af de store og stigende betalingsbalanceunderskud kunne ingen regering undlade at tage hensyn til landbrugets eksportindtjening og dermed positive bidrag til betalingsbalancen (Buksti 1980b, 1983b).

Dansk landbrug indstillede tidligt sit

organisationsapparat på EF medlemskabet. Allerede i midten af 1960'erne samlede man sin EF indsats i et særligt Fællesmarkedssekretariat, og i 1972 oprettede man et særligt kontor i Bruxelles til at følge udviklingen dels i EF-organerne og dels i den fælles landbrugsorganisation COPA, som man blev tilsluttet allerede inden EF-medlemskabet var en realitet.

Landbrugsorganisationerne har en meget vidtforgrenet aktivitet på EF-plan og i denne forbindelse har det særlige Bruxelles kontor en meget central rolle. Det varetager kontakten til COPA, EF-organerne, den danske faste repræsentation, og ikke mindst til Kommissionens embedsmænd. Der gennemføres en omfattende lobby-virksomhed, hvor det dels drejer sig om at påvirke beslutningsprocessen og udformningen af de forskellige forslag, og dels om at tilvejebringe informationer til brug i det hjemlige samspil med landbrugsministeriet og regering og folketing. Det hjemlige plan er fortsat af helt afgørende betydning på grund af Ministerrådets rolle, men EF-planen har en betydelig vægt på grund af den fælles landbrugspolitik placering.

I modsætning til landbruget var industriens holdning til EF noget diffus op til medlemskabet. Industrien var på en række områder præget af interessemodsatninger mellem de forskellige dele af industrien - nogle ville få fordele og andre problemer. Derudover var interesseområdet for industriens vedkommende ikke så klart defineret i forhold til EF - dels var der tale om overlapning mellem Industrirådets område og Dansk Arbejdsgiverforenings område, og dels var der kun i begrænset udstrækning tale om en egentlig fælles politik i forhold til industrien. De fleste spørgsmål knyttede sig til det fælles marked og toldunionen.

For Industrirådet og Dansk Arbejds-

giverforening betød medlemskabet, at man tilsluttede sig den centrale industriorganisation i EF, UNICE. Det gjorde man ikke ud fra nogen særlig tillid til dens effektivitet til fremme af dansk industris interesser, men simpelthen for at udnytte alle eksisterende indflydelsesveje. Mens COPA på landbrugsområdet har en række funktioner, der minder om nationale organisationers politikfunktioner, er UNICE et typisk informations- og konsultationsorgan i forhold til EF-organerne. Tyngdepunktet på det industrimæssige område ligger organisationsmæssigt i de europæiske brancheorganisationer som f.eks. inden for transportsektoren, tekstilbranchen og skibsværftindustrien. I flere af disse gælder ikke som i de store »paraply-organisationer« et enstemmighedsprincip, men beslutninger kan træffes ved almindeligt flertal, hvilket kan gøre medlemskab problematisk for danske brancheorganisationer. UNICE derimod beskæftiger sig mere med de helt generelle industripolitiske spørgsmål og spørgsmål i relation til arbejdsmarkedet.

Som landbrugsorganisationerne har Industrirådet og Dansk Arbejdsgiverforening oprettet et fælles kontor i Bruxelles til sikring af kontrol med arbejdet i UNICE og for at følge arbejdet i Kommissionen. Hovedvægten for Industrirådet og Dansk Arbejdsgiverforening i henhold til EF-politikken ligger imidlertid fortsat på det nationale plan. Arbejdsgiverforeningen er således sammen med LO nært knyttet til det hjemlige administrative koordinationsystem gennem reel deltagelse i Specialudvalget vedr. Sociale Spørgsmål og Arbejdsmarkedsforhold. Industriens kontakter til de hjemlige myndigheder er iøvrigt gode. Derimod har hverken Industrirådet eller Dansk Arbejdsgiverforening gennemført særlige organisatoriske

ændringer i den interne struktur som følge af EF-medlemskabet. EF-sager håndteres efter deres indhold på linie med andre lignende sager. Der er dog nedsat en række interne koordinerende udvalg vedrørende EF, ligesom der er sket en udvidelse af informationen til medlemmerne vedrørende EF-sager.

Endelig var fagbevægelsen før medlemskabet temmelig skeptisk, og EF-debatten kan stadig skabe afgørende modsætninger inden for dansk fagbevægelse, hvilket gentagne gange er blevet markeret på f.eks. SID's kongresser. Dansk fagbevægelse har ikke desto mindre været ganske aktiv i sit arbejde på europæisk plan og i forhold til EF. Man var således særdeles aktiv i forbindelse med dannelse af Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation, EFS (eller Euro-LO). Fra især engelsk, tysk og dansk side mente man, at den nødvendige koordinering af den europæiske faglige indsats måtte ske på bredere basis end hidtil. Derfor blev fagbevægelsen i en række lande uden for EF også taget med, det gælder f.eks. de øvrige nordiske lande. Herved blev basis bredere, men samtidig sikredes en overvægt af »nordeuropæiske« fagbevægelser, således at det ikke blev den »latinske« fagbevægelsestradition, der blev dominerende.

Gennem EFS har dansk fagbevægelse været med til at tage en lang række initiativer over for EF-myndighederne, først og fremmest knyttet til beskæftigelsessituationen. Man har også gennem EFS kunnet lave nationale manifestationer for herigennem at påvirke de nationale regeringer og derigennem Ministerrådet. Men som for industriens vedkommende har man været »handicappet« af, at der faktisk ikke har været så forfærdelig megen faktisk politik på EF-plan at arbejde med. Derfor kan billedet forekomme noget flimrende, og ikke nær så klart som for landbrugs-

organisationernes vedkommende.

Ser man på danske interesseorganisationers tilpasning til EF medlemskabet mere bredt, kan tilpasningen illustreres som vist i tabel 1.

Disse tal stammer fra en undersøgelse af samtlige danske interesseorganisationer foretaget i 1976 (Buksti 1980a). Heraf fremgår det, at af de - på daværende tidspunkt - ialt 1946 landsdækkende danske interesseorganisationer havde 268 kontakt til offentlige myndigheder i EF-spørgsmål, dvs. ca. 15 pct. Af disse 268 organisationer var 50 pct. tilsluttet en euro-organisation, 27 pct. havde kontakt med EF-organer direkte. I 49 pct. var der gennemført organisatoriske ændringer som følge af EF-medlemskabet og 75 pct. af disse 268 organisationer mente, at medlemskabet af EF har haft betydning for dem. Det er påfaldende, at reaktionen har været stærk netop på landbrugsområdet, hvor der jo er en fælles politik. Men også fagbevægelsen har haft en meget kraftig reaktion. Desuden har industri, handel og arbejdsgivere en betydelig reaktion. Derimod er det påfaldende, at funktionær- og tjenstemandsorganisationerne og især de ikke-økonomiske organisationer kun i begrænset udstrækning har reageret på EF-medlemskabet.

Dette reaktionsmønster synes at hænge sammen med selve EF-politikkens karakter. Der er først og fremmest tale om økonomisk betonedede spørgsmål, og derfor inddrages naturligvis først og fremmest de økonomisk orienterede organisationer.

Undersøgelser viser iøvrigt, at danske interesseorganisationer har været forholdsvis forsigtige i deres aktiviteter på EF-plan (Buksti 1980a). I den henseende synes de pænt i overensstemmelse med den officielle forsigtige politik. De deltager for at få fordele, men eftersom de er stærkt placeret i den politiske proces på

Tabel 1. Danske organisationer og EF. 1976.

	Antal organi- sationer med kontakt til offentlige myndigheder i EF-politik	Andel tilsluttet en Euro- organisation	Andel med direkte kontakt til EF-organer	Ændringer i organisations- strukturer efter EF- medlems- skabet	EF-medlems- skab har haft betydning for organisa- tionen
	N	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Arbejderorganisationer	18	67	50	44	89
Funktionær- og tjenestem.org. ..	40	43	28	45	78
Arbejdsgiverorganisationer	18	28	28	28	44
Landbrug, fiskeri m.v.	47	58	38	66	87
Industri og håndværk	35	57	11	46	60
Handel og service m.v.	64	56	16	50	83
Andre økonomiske org.	12	66	42	75	91
Ikke-økonomiske organisationer	34	23	29	35	62
I alt	268	50	27	49	75

det hjemlige plan, er de ikke ovenud begejstret for en forskydning af magten til EF-organerne. Det kunne f.eks. ses i de danske industri- og arbejdsgiverorganisationers ret afvisende holdning i forhold til Tindemanns rapporten. Altså, forholdsvis stærke korporative beslutningsstrukturer på det nationale plan vil virke bremsende på organisationernes lyst til at støtte en alt for kraftig ændring af magtforholdene inden for EF-samarbejdet. Igen forekommer landbrugsorganisationerne at være dem, der er villig til at gå længst på dette område. Men de står jo også overfor en fælles EF-politik, som kræver en meget aktiv indsats på EF-plan.

4. EF i krise - organisationerne under øget pres

Organisationernes deltagelse i og indflydelse på EF-politikken såvel på nationalt plan som EF-plan har i høj grad været begunstiget af den klare segmentering af de væsentligste områder af EF-politikken. De specialiserede områder har krævet specialiserede deltagere. Men denne segmentering er gennem de senere år blevet

udsat for et stigende pres, og de specialiserede politikområder er ikke i stand til i samme udstrækning som tidligere at træffe egne beslutninger uafhængigt af situationen iøvrigt. De budgetmæssige hensyn er i stigende grad blevet af betydning, hvilket indebærer, at en række overordnede hensyn er kommet stærkere ind i beslutningsprocessen. Også her gør de nationale interesser sig gældende, men ikke nødvendigvis på samme måde som tilfældet er inden for de enkelte politikområder. Man kan derfor opleve den situation, at de enkelte segmenter søger at opnå enighed næsten for enhver pris, idet det er den eneste måde, hvorpå de kan trænge gennem en beslutningsproces, der i stigende grad præges af konflikter og uenighed i Ministerrådet på baggrund af de særlige nationale forhold og det budgetmæssige pres.

Det har helt tydeligt været tilfældet på landbrugspolitikens område.

På grund af landbrugspolitikens store budgetmæssige betydning har landbrugspolitikken ligget i frontlinien i EF's budgetproblematik. Denne problematik er iøvrigt blevet vanskeliggjort af den øko-

nomiske kriser påvirkning af de enkelte medlemslandes økonomier. De enkelte lande er blevet sig mere bevidst, hvormed de betaler til EF's budget og hvor meget de får - det engelske problem er i denne henseende ikke nødvendigvis atypisk.

Det er næsten livsnødvendigt for EF at få gennemført reduktioner i landbrugsudgifterne, idet EF ellers går fallit. Men spørgsmålet er, hvordan balancen skal opnås - i hvilken udstrækning skal der være reduktioner og i hvilken udstrækning skal indtægterne øges. De enkelte lande påvirkes forskelligt og har forskellige budgetmæssige og landbrugspolitiske interesser. Derfor er det i stigende grad vanskeligt at nå til enighed i Ministerrådet (Buksti 1983b).

For landbrugsorganisationerne indbyrdes er problemet næsten det samme. Reduktionerne i landbrugspolitikens udgifter og reformerne af den fælles landbrugspolitik iøvrigt vil på grund af landbrugets forskellige sammensætning i de enkelte lande virke forskelligt fra land til land. Det er derfor vanskeligere for landbrugsorganisationerne at nå til en fælles holdning i COPA. Det har heller ikke tidligere været let. Men interne problemer har kunnet løses ved blot at kræve højere priser - her kunne der opnås enighed. Men denne strategi går ikke længere. COPA kan ikke undlade at tage stilling til ændringerne af den fælles landbrugspolitik. Hvis man gør det, sætter man sig helt uden for indflydelse og man mister sin troværdighed, hvilket til syvende og sidst kan føre til COPA's sammenbrud. Men eftersom dette er perspektivet, synes det ydre pres også at kunne skabe en udvikling i de forskellige landes landbrugsorganisationer i retning af en fælles holdning, og det siger sig selv, at det vil kunne være af afgørende betydning også for mulighe-

derne for at nå løsninger i EF's ministerråd.

Det ydre pres på EF-systemet må altså føre til ændringer i organisationernes aktiviteter og indflydelsesmuligheder i forhold til EF-politikken. Der vil stadig være tale om et arbejde på to planer. Men enighed mellem de enkelte landes organisationer bliver mere og mere afgørende - i en situation, hvor det iøvrigt er vanskeligt at opnå en sådan enighed. Opnås en enighed er den imidlertid ikke så meget af betydning på EF-planet i forhold til f.eks. EF-kommissionen og EF-parlamentet. Den er mere afgørende for koordinerende nationale aktiviteter i de enkelte lande til påvirkning af Ministerrådets stillingtagen. Det er her organisationernes rolle i fremtiden skal stå sin prøve.

Referencer:

- Averyt, W.F., Jr., 1977. *Agropolitics in the European Community. Interest Groups and the Common Agricultural Policy*. New York: Praeger Publishers.
- Averyt, W.F., Jr., 1978. »Eurogroups, Clientele, and the European Community«, *International Organization*, vol. 29, no. 4, 4 pp. 949-972.
- Buksti, J.A., 1980a. »Corporate Structures in Danish EC Policy: Patterns of Organizational Participation and Adaptation«, *Journal of Common Market Studies*, vol. XIX, no. 2, pp. 140-159.
- Buksti, J.A., 1980b. »Udviklingen i landbrugets organisationsforhold 1972-79«, pp. 283-308 i J.A. Buksti (red.), *Organisationer under forandring*. Århus: Forlaget Politica.
- Buksti, J.A., 1983a. »Organisationer og offentlig politik«, *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, nr. 2, 1983, pp. 191-212.
- Buksti, J.A., 1983b. »Bread-and-Butter Agreement and High Politics Disagreement. Some reflections on the Contextual Impact on Agricultural Interests in EC Policy-Making«, *Scandinavian Political Studies*, vol. 6 (NS), no. 4, pp. 261-280.
- Bulmer, S., 1983. »Domestic Politics and European Community Policy-Making«, *Journal of Common Market Studies*, vol. XXI, no. 4, pp. 349-364.
- Caporaso, J., 1974. *The Structure and Function of European Integration*. Pacific Palisades: Goodyear Publ.
- Haas, E., 1958. *The Unity of Europe*. Stanford: Stanford University Press.
- Haas, E., 1964. *Beyond the Nation State*. Stanford: Stanford University Press.
- Lindberg, L. & Scheingold, S. (eds.), 1971. *Regional Integration: Theory and Research*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Rosenthal, G., 1975. *The Men Behind The Decisions*. Lexington: D.C. Heath.
- Taylor, P., 1982. »Intergovernmentalism in the European Communities in the 1970s: patterns and perspectives«, *International Organization*, vol. 36, no. 4, pp. 741-766.
- Wallace, H., Wallace, W. & Webb, C., 1977. *Policy-Making in the European Communities*. London: John Wiley and Sons.